

Česká bioklimatologická společnost Praha

Sekretariát: Boční II 1401, 141 31 Praha 4 - Spořilov

I n f o r m a č n í z p r a v o d a j

pro členy Společnosti

č. 33

Praha, prosinec 2003

Sestavil: RNDr. Jaroslav Střeščík, CSc.

ISSN 1212-3420

Z p r á v a

o činnosti České bioklimatologické společnosti za rok 2002

Odborná, vědecká a publikační činnost Společnosti se v roce 2002 stejně jako v letech předcházejících opírala o tři oborově specializované sekce. Pro informaci o jejich zaměření uvádíme:

1. Sekce bioklimatologie člověka, předseda Doc. MUDr. Jan Sitar, CSc., s odbornou činností v oblasti bioklimatologie zdravého i nemocného člověka v jeho pracovním a životním prostředí.

2. Sekce bioklimatologie rostlin, předseda Doc. Ing. Ilja Vyskot, CSc., se zaměřením odborné činnosti na vazby rostlinstva s půdně-atmosférickým prostředím, zvláště se zaměřením na zemědělskou a lesnickou rostlinnou produkci, dopady antropicky podmíněných změn podnebí všech dimenzí a krajinné prostředí.

3. Sekce bioklimatologie zvířat, předseda Doc. MVDr. Pavel Novák, CSc., se zabývá vazbami mezi živočišstvem a atmosférickým prostředím se zvláštním zřetelem k potřebám hospodářských zvířat.

Bioklimatologie jako interdisciplinární vědní obor má v našem liberálním hospodářském systému v době transformace na tržní ekonomiku potíže v tom, že se týká jednak vědecké teorie a jednak jevů, které mají charakter veřejných statků. To prakticky velmi omezuje zdroje kapitálu sponzorského. Obory, které tradičně byly v tématice činnosti Společnosti zastoupeny (medicína, životní prostředí, školství, zemědělství, lesnictví), nemají v době své principiální transformace včetně jejich vědeckovýzkumné sféry zatím účinný zájem o aplikaci vědeckých poznatků.

Proto také v roce 2002 se činnost Společnosti soustředila převážně na schválené dotované projekty. Ty však mohou podchytit jen část ze široké problematiky dříve ve Společnosti propracovávané. Objem takto přidělovaných prostředků, podmínky jejich využití a způsob časového přidělování vedl k omezení dalších odborných aktivit. Menší rozsah činnosti má za následek klesající zájem o členství ve Společnosti.

Projekt **I/02**, vydání Zpravodaje č. 32 jako odborné a informační tiskoviny Společnosti o pokrocích poznání v tomto interdisciplinárním oboru a o činnosti a výsledcích práce Společnosti. Od r. 1998 vychází Zpravodaj dvakrát ročně. V roce 2002 z technických důvodů (především příprava Česko-slovenské bioklimatologické konference) byla obě čísla výjimečně shrnuta do jednoho svazku. Od r. 1998 má Zpravodaj přiděleno ISSN 12212-3420.

Projekt **II/02**, vydání publikace „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“. Publikace obsahuje příspěvky přednesené na 23. semináři stejného jména, který se konal ve dnech 21. – 23. května 2002 v Úpici. Vydán byl v počtu 300 výtisků a jeho rozsah činí 170 stran.

Projekt **III/02**, vydání sborníku z Česko-slovenské bioklimatologické konference, která se konala ve dnech 2. – 4. září 2002 v Lednici. Sborník se skládá z tištěné části, která

obsahuje abstrakty přednesených příspěvků, a z příloženého CD, s plnými texty. Sborník vyšel v nákladu 150 výtisků a byl k dispozici již při konání konference.

Projekt **IV/02**, vydání publikace „Aktuální otázky bioklimatologie zvířat“. Publikace obsahuje příspěvky přednesené na 16. vědecké konferenci s mezinárodní účastí, která se konala dne 12. prosince 2002 v Brně. Publikace v rozsahu 136 stran byla k dispozici pro všechny účastníky již v průběhu konference.

Mimo dotované projekty uspořádala ČBkS spolu se Slovenskou bioklimatologickou společností již v pořadí 14. Česko-slovenskou konferenci na téma „Bioklima – prostředí – hospodářství“. Konala se v objektech katedry zahradnictví MZLU v Lednici ve dnech 2. – 4. září 2002. Přítomno bylo 78 účastníků z ČR a ze Slovenska, předneseno 57 příspěvků, jejichž texty byly publikovány ve sborníku v rámci projektu III/02. Součástí konference byla odborná exkurze po lednickém areálu. S potěšením lze konstatovat, že účast byla znatelně vyšší než na předcházejících konferencích v r. 2000 v Košicích nebo 1996 rovněž na jižní Moravě.

ČbKs se podílela na pořádání již v pořadí 23. semináře „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“, který se konal, v Úpici ve dnech 21. – 23. května 2002. Hlavním pořadatelem byla Hvězdárna v Úpici. Na semináři bylo přítomno kolem 50 účastníků, předneseno 35 příspěvků, které byly v plném znění publikovány ve sborníku v rámci projektu II/02.

Dále ČBkS spolu s Ústavem výživy, dietetiky, zoohygieny a vegetabilních potravin Fakulty veterinární hygieny a ekologie Veterinární a farmaceutické univerzity Brno a ve spolupráci s Ústřední komisí pro ochranu zvířat, Výzkumným ústavem živočišné výroby Praha a brněnskou pobočkou Čs. biologické společnosti pořádala pravidelný seminář „Aktuální otázky bioklimatologie zvířat“, v pořadí již šestnáctý. Konal se v Brně dne 16. 12. 2002 v prostorách VFU. Přítomno bylo 58 účastníků z ČR a ze Slovenska, prezentováno 28 příspěvků, které byly v plném znění publikovány ve sborníku v rámci projektu IV/02.

Členové sekce bioklimatologie člověka ČBkS se i nadále podílejí rozhodujícím způsobem na vydávání biometeorologických předpovědí a na zdokonalování předpovědního modelu pro ně (Mgr. M. Novák).

Bývalý předseda ČBkS Ing. V. Krečmer, CSc., pracuje nyní jako předseda Národního lesnického komitétu a v této funkci prosazuje větší aktivitu MŽP ČR v oblasti lesů v životním prostředí spolu s dalšími členy ČBkS.

ČBkS je řádným členem „Národního klimatického programu“. V roce 2002 pokračovala spolupráce se Slovenskou bioklimatologickou společností zejména zásluhou našich sekcí bioklimatologie rostlin a zvířat. Účast na Česko-slovenské konferenci byla využita k projednání další vzájemné spolupráce. Sekce bioklimatologie rostlin dále spolupracuje s odbornou skupinou agrometeorologie české sekce Evropské agronomické společnosti a s Českou meteorologickou společností.

Statistické údaje

V roce 2002 došlo k malému úbytku členů ČBkS na vlastní žádost nebo v důsledku neplacení členských příspěvků po dobu dvou let. V průběhu roku 2002 Společnost získala jen dva nové členy. Výše příspěvků byla od roku 2002 stanovena na 200 Kč pro člena

v pracovním poměru a 100 Kč pro důchodce a pro studenty. Příspěvky za rok 2002 však dluží dosud plných 23 členů, snad v důsledku zvýšení členských příspěvků, což by nedávalo dobrou perspektivu do budoucna.

Stav členstva k 31. 12. 2002 :

Sekce bioklimatologie	člověka	45 členů, z toho jeden čestný
	rostlin	37 členů, z toho dva čestní
	zvířat	19 členů
úhrnem		101 členů

Když se o Sluníčku mluví aneb 16. Celostátní sluneční seminář v Turčianských Teplicích

Jak je již dlouholetou tradicí, jednou za dva roky pořádá Slovenská ústředná hvězdáreň Hurbanovo Celostátní sluneční seminář. Setkání je určeno především pro pracovníky lidových hvězdáren a klade si za cíl informovat tyto pracovníky o nejnovějších trendech a výsledcích v oblasti výzkumu naší nejbližší hvězdy. Semináře jsou pořádány pokaždé v zajímavé oblasti Slovenské republiky a jsou tak částečně zaměřeny i na poznávání krás slovenského kraje.

Loňská akce tohoto druhu se odehrála ve dnech 3. až 7. června v srdci Slovenska – v Turčianských Teplicích. Lázeňské městečko leží v údolí obklopeno Velkou a Malou Fatrou. Místo konání 16. slunečního semináře patří mezi nejstarší lázeňská města Slovenska, první písemné zmínky pocházejí již z roku 1281. V místě se léčí především choroby pohybového a močového ústrojí, ale je i vděčným místem výletů za přírodou a relaxací.

Vlastní rokování slunečních fyziků bylo zahájeno až v úterý ráno, neboť pondělní den byl vyhrazen postupnému příjezdu účastníků, jež svými mateřskými místy docela solidně pokryli pomyslnou mapu Slovenské, ale i České republiky s již tradičně silnou účastí Astronomického ústavu Slovenské akademie věd a Astronomického ústavu Akademie věd České republiky. Během úterka vyslechli účastníci přes dvě desítky krátkých referátů, při nichž nejrůznější vědci prezentovali své nejnovější metody a objevy ve výzkumu Sluníčka. Další výstupy byly na pořadu dne ve středu dopoledne, ve čtvrtek celý den a ještě i v pátek po snídani. Celkově bylo vyslyšeno téměř šest desítek referátů z nejrůznějších oblastí sluneční fyziky a jejich vazeb na fyziku Země (především však na fyziku zemské atmosféry). Telegraficky bych rád zmínil některá témata, jež na semináři zazněla: výzkumy jednotlivých vrstev sluneční atmosféry od podpovrchových vrstev přes fotosféru, chromosféru, přechodovou oblast až po jevy odehrávající se v koruně, působivé přehledy o pohybech hmoty i útvarů ve fotosféře, snímky úplných zatmění Slunce a jejich zpracování a také teoretické výpočty využívající nejrůznější modely a jejich porovnání se skutečným pozorováním. Zásluhou organizačního výboru byla část úterního odpoledně věnována přehledu prací studentů a adeptů astronomie.

Již tradičně je minimálně půlden věnován poznávacímu výletu do okolí místa setkání. Letos se konala exkurze do Kremnice na městský hrad a do místního muzea, které nabízí návštěvníkům jedinečnou možnost zavzpomínat si na staré časy mincovních mistrů a ručně si vyrazit upomínkovou minci. Cestou nazpět účastníci zavítali do nedávno otevřeného komplexu Hvězdárny a planetária Maxmiliána Hella v Žiaru nad Hronom, jehož architektonická koncepce působí neobyčejně sladějším dojmem. Zdá se, že i v dnešních rozpočtově napjatých dobách je možné otevřít a úspěšně provozovat podnik tohoto typu. Výlet byl soudě podle reakcí zúčastněných kvitován s povděkem jako velmi příjemné rozptýlení jinak docela náročného programu.

Celkově shrnuto dávají Sluneční semináře astronomům pracujícím nejen v oboru sluneční fyziky jedinečnou příležitost se ve vcelku neformální atmosféře setkat se svými kolegy, probrat s nimi své problémy a v naprosté většině případů i dostat další nápovědu, radu, případně jiné řešení. Nezbyvá než poděkovat organizátorům za skvělé a bezchybné zvládnutí celotýdenního programu a doufat, že SÚH Hurbanovo vytrvá i v dalších letech a zůstane u pořádání těchto svým způsobem unikátních akcí. Snad se tedy sejdeme zase v roce 2004 přinejmenším v tak hojném počtu, jako tentokrát.

Michal Švanda
převzato z Kosmických rozhledů 2002/4

Zpráva z konference „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“ konané ve dnech 20.–22. května 2003 v Úpici

Ve dnech 20.–22. května 2003 se v Úpici uskutečnila 24. interdisciplinární konference s názvem „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“, kterou pořádala Hvězdárna v Úpici ve spolupráci s Komisí pro otázky životního prostředí AV ČR, Českou astronomickou společností – východočeskou pobočkou v Úpici, Českou bioklimatologickou společností v Praze, Českou lékařskou společností J. E. Purkyně – Spolkem lékařů v Trutnově a Městem Úpice. Hlavním garantem akce byla Hvězdárna v Úpici. Semináře se zúčastnilo kolem padesáti odborníků z různých zainteresovaných oborů i zájemců z naší republiky a ze Slovenska. Poněkud nižší účast než v minulých letech je zřejmě dána konáním spousty dalších různých konferencí a finanční situací v řadě institucí. V diskusi a při řešení některých problémů byla potvrzena potřeba pořádání konference každý rok.

Konference byla již tradičně rozdělena na jednotlivé bloky – astronomický, geofyzikální, meteorologický, ekologický, medicínský a filozofický. Celkem zaznělo 30 referátů a bylo vyvěšeno 6 posterů z uvedených oblastí, přičemž většina z nich se zabývala vztahy a souvislostmi mezi jednotlivými obory.

Konference byla zahájena pozvaným přehledovým referátem doc. Kudely z Košic „Datové bázy pre výzkum možných vzťahov kozmického počasia a niektorých parametrov výkonnosti a zdravotného stavu leteckého personálu“, v jehož úvodu zazněly obecné údaje týkající se kosmického počasí, které byly v závěru konkretizovány na určité případy.

Mezi astronomickými referáty stojí za zmínění referát J. Klineše, Z. Melicha a I. Šolce „Dosavadní zkušenosti s pozorováním filtrem v čáře K“, kde předvedli řadu

výsledků z pozorování sluneční aktivity, které je možné využít právě v pracích řešících vztahové záležitosti.

Geofyzikální referáty byly mimo jiného zaměřeny především na otázky severoatlantické oscilace (např. R. Huth: „Severoatlantická oscilace (NAO) – definice, projevy, vliv na klima v Evropě“, což byl přehledový referát, a J. Bochníček a spol.: „Analýza vztahu mezi geomagnetickou aktivitou a fází severoatlantické oscilace“).

Meteorologická a ekologická část se zabývala hlavně otázkou vlivu různých porostů na vývoj životního prostředí. Diskutován byl i stále aktuální problém s přechodem na letní a zimní čas.

Z medicínských referátů byl nejzajímavější a nejvíce přínosný referát Věry Klimešové: „Naděje a její role v léčbě starých nemocných“. Byla v něm a v zápětí v rozsáhlé diskusi po něm řešena otázka lékařské etiky, o čemž se otevřeně mluví jen výjimečně.

Zpestřením programu byla večerní přednáška E. Markové o výpravě pracovníků Hvězdárny v Úpici za pozorování úplného zatmění Slunce do Jihoafrické republiky doplněná spoustou diapositivů a zážitků z cesty a pobytu v ní.

Odborná úroveň konference byla vysoká, o čemž svědčí velký zájem našich i slovenských odborníků z jednotlivých zahrnutých oborů a vysoce kvalifikovaná diskuse po každém referátu. Bohužel již tradičně bylo mezi účastníky poměrně malé zastoupení lékařů a meteorologů. V tomto směru je třeba do budoucna učinit větší propagaci, neboť problematiku vztahů a působení jednotlivých faktorů je třeba řešit komplexně, v čemž právě lékaři a meteorologové hrají velmi důležitou a dá se říci nezastupitelnou roli. Jejich účast by prospěla jak dalšímu zvednutí úrovně konference, tak užší spolupráci a lepšímu řešení některých společných problémů, které bez navázání úzkých kontaktů a výměny zkušeností v širším zasvěceném kolektivu s možností diskuse je prakticky nemožné.

O konferenci byl poměrně značný zájem i mezi sdělovacími prostředky, informace z ní byly publikovány průběžně. Zástupci některých sdělovacích prostředků byli přímo přítomni na konferenci.

Z konference bude vydán sborník.

Eva Marková

Činnost ČBkS v roce 2004

Činnost ČBkS bude i v roce 2004 částečně financována státem prostřednictvím Rady vědeckých společností, složky Akademie věd, formou dotace jednotlivých projektů. Těžištěm činnosti Společnosti budou tedy následující projekty:

Projekt **I/04** – Vydání Zpravodaje č. 34/1 a 34/2 pro členy ČBkS, odborného informativně-organizačního obsahu v hraničním vědním oboru bioklimatologie všech tří skupin – člověka, rostlin a zvířat – v nákladu 110 výtisků o rozsahu 2x cca 25-30 stran. Zpracovatelem projektu je RNDr. Jaroslav Střeštík, CSc.

Projekt **II/04** – Pořádání pravidelného, v pořadí již 25. semináře „Člověk ve svém pozemském a kosmickém prostředí“. Seminář se bude konat v Úpici ve dne 18. – 20. května 2004. Zpracovatelkou a realizátorkou projektu je RNDr. Eva Marková, CSc. Informace a přihlášky: RNDr. Eva Marková, CSc., Hvězdárna v Úpici, U Lípek 160, 542 32 Úpice, tel. 499881731 nebo 499882289, e-mail: markova@obsupice.cz nebo mullerova@obsupice.cz. Podrobnější informace jsou na www stránkách <http://www.obsupice.cz> → seminář, kde je i elektronický formulář přihlášky. Přihlášku i s abstraktem je nutno poslat do 29. 2. 2004.

Projekt **III/04** – Pořádání konference „Extrémní jevy počasí a jejich dopady“. Jednodenní konference se bude konat v Brně 11. března 2004 v budově pobočky Českého hydrometeorologického ústavu. Zpracovatelem a realizátorem projektu je RNDr. Ing. Jaroslav Rožnovský, CSc. Informace a přihlášky: RNDr. Ing. Jaroslav Rožnovský, CSc., ČHMÚ, pobočka Brno, Kroftova 43, 616 67 Brno, e-mail: roznovsky@chmi.cz .

Projekt **IV/04** – Vydání publikace „Aktuální otázky bioklimatologie zvířat 2003“. Zpracovatelem a realizátorem projektu je Doc. MVDr. Pavel Novák, CSc.

Podle novelizovaných směrnic pro dotace se pořádání konference nebo semináře a vydání sborníku považuje pro účely poskytování dotací za dvě samostatné akce. ČbkS se samozřejmě bude podílet také na publikování přednesených referátů na konferencích v Úpici (projekt II) a v Brně (projekt III). Rovněž se bude podílet na pořádání pravidelné konference „Aktuální otázky bioklimatologie zvířat“. Tato konference se bude jako každý rok konat v prosinci 2004 (datum ještě není stanoveno) v Brně v budově Veterinární a farmaceutické univerzity. Informace a přihlášky: Doc. MVDr. Pavel Novák, CSc., Veterinární a farmaceutická univerzita, Palackého 1-3, 612 42 Brno, tel. 541 562 579 , e-mail pnovak@vfu.cz .

V roce 2004 se bude konat také Valné shromáždění členů České bioklimatologické společnosti s volbou výboru. Na rozdíl od předcházejících valných shromáždění se bude konat v Brně, a to společně s konferencí „Extrémní jevy počasí a jejich dopady“ dne 11. března 2004. Informace jsou k dispozici na samostatné pozvánce.

17. Celostátní sluneční seminář

Slovenská ústředná hvězdárna v Hurbanově organizuje 17. celostátní sluneční seminář, který se uskuteční ve dnech 24. – 28. května 2004 ve Staré Lesné u Tatranské Lomnice.

Pozvané referáty, ústně přednesené příspěvky a postery by se budou týkat fyzikálních jevů ve sluneční atmosféře, sluneční aktivity, úplného zatmění Slunce, slunečního počasí a vztahů Slunce – Země. Z referátů přednesených na semináři plánuje SÚH vydat sborník.

Celý cirkulář je k dispozici na stránkách <http://www.suh.sk>. Zájemci o účast na 17. celostátním slunečním semináři se mohou předběžně registrovat do 20.2. 2004 zasláním návratky, nacházející se na konci tohoto cirkuláře, přímo přes WWW, nebo elektronickou poštou na adresu suhsol@suh.sk, nebo faxem na číslo SÚH (+421 35 7602487), nebo poštou na adresu : Slovenská ústředná hvězdárna, Organizačný výbor slnečného seminára , P. O. Box 42, 947 01 Hurbanovo.

Registrační poplatek semináře je 1700 Sk. Ubytování v dvojlůžkových pokojích (některé s přistýlkou 569 Sk/noc za osobu. Stravování jednotné v ceně 410 Sk na den.

Abstrakty příspěvků zasílejte elektronickou poštou (adresa suhsol@suh.sk), případně faxem (+421 35 7602487), nebo poštou (Slovenská ústředná hvězdáreň, Organizačný výbor slnečného seminára, P. O. Box 42, 947 01 Hurbanovo) nejpozději do 31. 3. 2004.

Bioklimatologické pracovní dny 2004

Mezinárodní vědecká konference „**Zmeny podnebia – Extrémy počasia – organizmy a ekosystémy**“ se bude konat ve dnech 23. – 26. 8. 2004 v SOUP Viničky, okres Trebišov, v malebné tokajské vinohradnické oblasti na jihovýchodě Slovenska na svazích Zemplínských vrchů nad řekou Bodrog v areálu SOUP ve Viničkách, okres Trebišov.

Vědecký program konference bude rozdělen do těchto tématických okruhů:

- Změny podnebí, extrémní počasí - organismy a ekosystémy
- Fytobioklimatologie, agrometeorologie a vinohradnictví
- Lesnická bioklimatologie a ekofyziologie
- Bioklimatologie živočichů
- Humánní bioklimatologie
- Technická bioklimatologie
- Agrohydrologie a pedologie
- Geofaktory a životní prostředí

Všechny přednesené referáty budou publikovány na CD nosiči. Výbor SBkS a organizační výbor konference doporučí klíčové články konference pro publikování v časopise *Meteorological Journal* v angličtině. Vybrané články budou publikovány v supplementu *Meteorological Journal* (série Bioklimatologie) v slovenském, českém resp. anglickém jazyce.

Ve čtvrtek 26. 8. 2004 je plánovaná krajinně - ekologická, agrometeorologická a vinohradnická exkurze Zemplínske vrchy – Bodrog – Kamenec – Sátoraraljaújhely (Maďarsko) – maďarská tokajská oblast.

Ubytování SOUP Viničky – internátní ubytování 120,- Sk noc, nebo Motorest Veľaty (individuální doprava) cca 300,- Sk noc. Cena celodenní stravy 300,-Sk.

Konferenční poplatek do 31. 5. 2004 – nečlenové SBkS a ČBkS 1300,- Kč, členové SBkS a ČBkS 1200,- Kč, studenti, doktorandi 650,- Kč.

Konferenční poplatek po 31. 5. 2004 – řadoví účastníci 1500,- Kč, členové SBkS a ČBkS 1400,- Kč, studenti, doktorandi 850,- Kč.

Konferenční poplatek je třeba uhradit na účet č. 153150771 / 0300, jako variabilní symbol použijte první část svého rodného čísla (šest čísel před lomítkem).

Termíny: zaslání přihlášky do 31. 1. 2004, zaplacení vložného do 31. 5. 2004, odevzdání příspěvku do 15. 6. 2004.

Účastníkům konference a exkurze doporučujeme vzít s sebou pas (Sátoraraljaújhely) a sportovní (turistické) oblečení.

Sekretariát pro účastníky z ČR:
Český hydrometeorologický ústav, pobočka Brno, Kroftova 43, 616 67 Brno.
Tel : ++420 541 42 10 20
Fax : ++420 541 42 10 19
e-mail : pobocka@chmi.cz

Pro přihlášku na konferenci můžete využít přiložený formulář na konci tohoto čísla Zpravodaje.

Ing. Vladimír Krečmer, CSc. – pětasedmdesátníkem

Uplynulo dalších pět let od kulatého jubilea dlouholetého předsedy a dnes čestného člena České bioklimatologické společnosti Vladimíra Krečmera, jehož významný přínos k rozvoji lesnické bioklimatologie byl při této příležitosti podrobně zhodnocen na stránkách Zpravodaje i v lesnickém tisku.

U tvůrčích osobností bývá v seniorském věku obvyklé zaměření aktivit na syntetické hodnocení nahromaděných poznatků a zkušeností a jejich přetváření do podoby širších komplexních oborových koncepcí a bilancí. U jubilanta se to projevilo ve zvýšeném zájmu o lesnickou politiku jako o základní nástroj prosazování nového holistického pojetí poslání lesů v kulturní krajině nejen v teorii vědeckého bádání, ale i v jeho praktické realizaci.

Toto pojetí navazuje na tradice lesního hospodářství, uplatňujícího v evropském lesnictví od XIX. století principy trvalosti, nepřetržitosti a vyrovnanosti výnosů v zájmu vlastníka a samovolných dalších užitků z naplňování tzv. environmentálních funkcí lesa při řádném obhospodařování lesů i pro společnost (Krečmerem do české odborné literatury uvedená „teorie úplavu“). Civilizační vývoj jako historický proces však je provázen stále se zvyšujícím veřejným zájmem společnosti na environmentálních funkcích lesa, které jednoúčelové dřevoprodukční lesní hospodářství již nemůže poskytovat jako efekty samovolné. Vznikají tak řízené environmentální funkce lesů (neboli veřejně prospěšné lesnické služby pro krajinné prostředí). Toto je myšlenkový sukus pro naplňování principů trvale udržitelného obhospodařování lesů moderní doby, mnohokrát autorem publikovaný z různých aspektů, dokladovaný odkazy na evropskou i světovou literaturu a propagovaný na mnoha konferencích národních i mezinárodních i v četných expertizách a studiích.

Jako zakládající člen Národního lesnického komitétu (NLK) – výběrového neziskového občanského sdružení odborníků ve vztahu k lesu a lesnímu hospodářství – se ve zmíněném duchu výraznou měrou podílel na připomínkách k připravovaným zásadám státní lesnické politiky a státní politiky životního prostředí. Vytrvale opakované zdůrazňování vlivu civilizačních změn na poslání lesů zejména v oblasti mimoprodukčních funkcí a prosazování pojetí lesa jako polyfunkčního přírodního zdroje a lesního hospodářství jako jeho víceúčelového využívání a obhospodařování se promítlo v první polovině devadesátých let do formulací nového zákona o lesích a zejména pak do první koncepce Národního lesnického programu ČR, zpracované týmem expertů NLK, jejíž stopy můžeme sledovat až do současné vládou ČR schválené podoby tohoto programu. Obdobně pak z pozic bioklimatologa a lesnického politika přispěl v řešitelském týmu NLK ke zpracování „Územní studie změny klimatu“, koordinované Národním klimatickým programem ČR, a to v oblasti dopadů možné změny klimatu na lesy a akčního plánu v podobě návrhu opatření pro snížení emisí

skleníkových plynů do ovzduší a pro zvýšení adaptačních schopností lesních ekosystémů na možnou klimatickou změnu.

V druhé polovině devadesátých let po rezignaci dosavadního předsedy NLK prof. ing. Zdenka Polena, DrSc. byl zvolen novým předsedou tohoto dobrovolného společenství odborníků nejrůznějších profesí ve vztahu k lesům. V této funkci vedle dalších priorit dále rozvíjel koncepci lesního hospodářství jako funkčně integrovaného víceúčelového odvětví. Jako odpovědný řešitel modulu s názvem „Komplexní funkce lesa – strategie pro udržitelný rozvoj lesních ekosystémů“, jehož řešením byl pověřen odborný tým NLK v rámci projektu rozvojového programu OSN (UNDP) „K udržitelnému rozvoji České republiky: vytváření podmínek“, pak výrazně přispěl nejen k rozpracování idejí trvale udržitelného obhospodařování lesa, ale především ke zpracování řady podkladových studií ke koncepcím mimoprodukčních funkcí, k uplatňování veřejného zájmu a k ekonomickým vazbám veřejně prospěšných funkcí zejména pro kapitolu „Les jako nezastupitelná složka životního prostředí“ této strategie. Je pochopitelné, že vedle propagace a obhajoby těchto idejí na nejrůznějších fórech, jejich publikováním a osvětou nejen v lesnických, ale především v environmentálně zaměřených médiích, se dále podílel na formulacích stanovisek k aktuálním otázkám lesnické a environmentální politiky ve vztahu k lesním ekosystémům v širokém spektru aktivit NLK, jejichž i jen stručná zmínka se vymyká daným možnostem této vzpomínky. Snad jen jako nejaktuálnější připomínku návratu k prvotinám jeho bioklimatologického zájmu „Vliv lesů na srážky“ je nutno uvést zadání souhrnné studie „Lesy a povodně“ Ministerstvem životního prostředí autorskému týmu NLK, jehož vedení se ujal (v současné době je studie v tisku).

A tak – bilancujeme-li toto období života Vladimíra Krečmera, provázené (jak to v tomto věku bývá) občasnými zdravotními problémy a bolestnými osobními ztrátami – musíme s uznáním ocenit jeho neutuchající aktivitu a vytrvalost v prosazování závěrů syntéz vědeckého poznání v oblasti lesnické bioklimatologie do koncepcí lesnické a environmentální politiky a do dalších let mu popřát hodně zdraví a elánu pro pokračování nastoupené cesty pro budoucnost našich lesů.

Bohuslav Vinš

RNDr. Ing. Jaroslav Dykast, CSc. – 70! (*9.3.1933)

V letošním březnu oslavil své (neuvěřitelné) sedmdesáté narozeniny významný představitel biometeorologické obce, vážený pan RNDr. Ing. Jaroslav Dykast, CSc. V době před dvaceti lety byl spoluzakladatelem Odborné pracovní skupiny pro medicínsko-meteorologickou (později biometeorologickou) a heliogeofyzikální předpověď, kterou také řídil. Jeho cílem bylo vytvořit z biometeorologické předpovědi standardní typ informace – to, že se tento záměr podařilo naplnit, je dokumentováno tím, že BMP chybí v málokteré relaci o počasí.

Připomeňme si, že Dr. Dykast stál na samém počátku existence dnešní BMP. Za svého působení v Českém hydrometeorologickém ústavu (jmenovitě na pobočce Ústí n. L.) se věnoval výzkumům vlivu atmosférických dějů (a také heliogeofyzikálních faktorů) na organismus a postupně budoval model BMP, který se stal základem toho dnešního. Naopak nenaplněným (doufejme, že jen zatím nenaplněným) dílem oslavencovým je „Projekt na zřízení medicínsko-meteorologického pracoviště v ČR“, jehož realizací bychom udělali nikoliv výrazný krok, ale přímo skok v biometeorologii samotné.

Meteorologie a biometeorologie však nejsou jediným zájmem Dr. Dykasta. Aktivně se zajímá i o další přírodovědné obory – astronomii, geologii, geofyziku, stejně jako některé méně tradiční (a někdy i kontroverzně vnímané) obory, jako například psychotroniku.

Nemohu dost dobře psát o všech stránkách života a dosavadního díla Dr. Dykasta. Znal jsem ho sice již od svého ranného dětství, ale po studiích jsme vedle sebe působili již jen krátkou dobu, neboť před deseti lety z ČHMÚ odešel. Přesto mi toho stihl dost dát, odborně i lidsky. A tak bych chtěl na závěr RNDr. Ing. Jaroslavu Dykastovi, CSc. popřát vše nejlepší a hodně zdraví do dalších let tak, aby mohl dále pokračovat ve svém aktivním přístupu k životu.

Martin Novák

Odešel prof. RNDr. Emil Hadač, DrSc. (1914–2003)

Dne 23. dubna 2003 zemřel profesor E. Hadač, emeritní předseda České bioklimatologické společnosti, velká osobnost naší přírodovědy, botanik a pro nás klimatolog zejména ekolog v pravém smyslu slova tohoto dnes v médiích tak zneužívaného termínu. Odešel po životě přebohatě doposledka naplněném vědeckou, odbornou, pedagogickou i popularizační prací v požehnaném věku téměř dovršených 89 let.

Profesor Hadač se narodil 10. května 1914 v Bohdanči v rodině učitele. Při brzké ztrátě otce vyrůstal ve skromných poměrech. Odtud pramení jeho sociální citění a levicové smýšlení po celý život, a to při demokratické toleranci jak v diskusích tak ve vedení kolektivů.

Aktivní zájmy Emila Hadače už na pardubickém gymnáziu vedly ho po maturitě na Přírodovědeckou fakultu UK v Praze (1933–1938). Do historie naší bioklimatologie se zapsal již jako uznávaná vědecká i společenská osobnost, když jako člen výboru ČBkS byl v roce 1980 zvolen čtvrtým předsedou Společnosti po odstoupivším prof. MUDr. Symonovi. Jako předseda ČBkS působil prof. Hadač v letech 1980–1983 a znovu 1986–1992. V mezidobí i poté byl ve funkci místopředsedy, a to až do roku 1998.

Profesor Hadač jako přírodovědec zabývající se od počátku své životní dráhy fytogeografií a fytoecologií, vnímal s tímto širokým odborným rozhledem velmi pozorně vazby jevů. Vazby rostlinstva k půdně-ovzdušnému prostředí mohl poznávat a také si ověřovat na svých výzkumných cestách např. v Tatrách, ale i při pobytech v různých končinách mírného, subtropického, subarktického i arktického pásma (Balkán, Norsko, Island, Špicberky, Kavkaz, Irák, Kuba).

Nebyl jen analytikem ve vědě. Jeho široké znalosti ho vedly k holistickému chápání přírody a snahám o syntézy nahromaděných analýz. Na přelomu 60. a 70. let minulého století se angažoval v nově se rozvíjícím oboru krajinné ekologie a naši krajinu pojímal také holisticky – s přírodou i člověkem. Šlo tedy o životné prostředí v plném slova smyslu. V roce 1971 se stal, bohužel jen na krátkou dobu, ředitelem Ústavu krajinné ekologie ČSAV. Jeho názory ředitele se lišily od těch „nahore“.

V 70. letech dospívala k vrcholu ekologická krize země i společnosti. Prof. Hadač se marně snažil o založení Ekologické společnosti při ČSAV – režimu to připadalo velmi

nebezpečné a nežádoucí. Našla se však cesta, jak obavy mračnopozorné politické vrchnosti obejít: v r. 1975 vznikla ekologická sekce Biologické společnosti při ČSAV s prof. Hadačem jako předsedou nové sekce. V tomto postavení se pak stal vlastně hlavním oficiálním kritikem environmentální politiky komunistického režimu. Jako též stranický činitel zaštiťoval syntetickou práci sekce na žhavé problematice životního prostředí, když se ocitala v podezření z disidentských aktivit.

Připomenul bych soubornou studii o našem životním prostředí, která bylo pod vedením Emila Hadače zpracovaná a předložená mocenským orgánům uprostřed soumráčných politických poměrů pokročilé doby normalizace. Ta práce soustřeďovala řadu odborníků. Postižení vazeb přírodních i antropických faktorů (včetně faktorů bioklimatických) bylo cílem týmové práce. Už se pomalu zapomíná na aféru kolem zmíněné studie, když byl text propašován na Západ a tam citován v odborném tisku i v médiích. Pamětníci nezapomenou, jak schůzky spolupracovníků na tvorbě studie probíhaly – aby se tak řeklo – rovnou „pod svíčkou“, kde bývá tma: např. v rekreačním středisku pražské prokuratury ve středním Povltaví... Prof. Hadač vše chránil svou osobností před represemi mocipánů i nájezdy ideologů oddaných režimu. Málokdo asi ví, že prof. Hadač byl v té záležitosti vyslýchán Státní Bezpečností.

Připomenuli jsme už při příležitosti 85. narozenin prof. Hadače (Informační zpravodaj ČBkS, č. 29/1, str. 17-18), jak životní lety uzrálá moudrost pana profesora se zasloužila také o to, že on po převzetí předsednické funkce po plodné éře prof. Symona zajistil nadále dělné, přátelské ovzduší v naší ČBkS navzdory dusnému normalizačnímu klimatu ve společnosti. Takové interní ovzduší bylo tehdy záviděníhodnou zvláštností. Pod předsednictvím prof. Hadače se pracovalo na odborných projektech v relativním klidu a pohodě ducha bez ideologických zásahů a osobních politických šarád. To vše díky jeho taktickému a uvážlivému jednání v odborných i osobních záležitostech chodu Společnosti a života bioklimatologické obce.

Emil Hadač patřil mezi přírodovědce, kteří díky holistickému chápání přírody a krajiny s jejich ekosystémy i člověkem pod pojmem životního prostředí nerozumějí pouze samu přírodu, pod ochranou životního prostředí jen ochranu přírody v krajině. V tomto duchu řídil zmíněnou historickou studii o životním prostředí naší země, v tomto duchu sledoval nověji též šarvátky kolem managementu lesů ve zvláště chráněných územích ze strany těch, které média důsledně zvou „ekology“, i těch, kteří jako úzcí specialisté zapomínají na vazby jevů přírodních i přítomnost člověka jako nedílné součásti kulturní krajiny.

Biology zaujme, jak prof. Hadač v posledních letech uvažoval o tom, že v ekosystémech neexistuje jen konkurence mezi jedinci i druhy jako hybatel jejich dynamiky. Dokládá též existenci vztahů podpůrných (facilitace), a to také bioklimatologickými faktory, např. z porostního prostředí lesa.

Pan profesor Hadač se zasloužil o naši ČBkS i o myšlenky, na nichž stála a stojí. Když politický čas oponou trhnul, nebylo důvodu, aby odcházel ze své funkce v čele Společnosti. Kdo by se chtěl seznámit blíže s mnohostranným životem a dílem prof. RNDr. Emila Hadače, DrSc., vezme k ruce Zprávy České botanické společnosti, 30, 1995, str. 175-180 s řádky J. Holuba k osmdesátinám jejího čestného člena.

Vladimír Krečmer

Doc. MVDr. Jaroslav Zeman, CSc., zemřel

V hlubokém zármutku oznamujeme veterinární a chovatelské veřejnosti že nás dne 4. dubna 2003 opustil po dlouhé nemoci v nedožitých 75 letech vážený kolega Doc. MVDr. Jaroslav Zeman, CSc.

Narodil se 30. května 1928 ve Šlapanicích u Brna. Po maturitě na reálném gymnáziu na Starém Brně vystudoval Vysokou školu veterinární v Brně, kde v roce 1953 promoval. Po absolvování vysokoškolských studií krátce pracoval na OHES v Praze 16. V roce 1954 stál u zrodu tehdejšího pracoviště zoohygieny VŠV v Brně, kde působil jako odborný asistent. V roce 1966 dosáhl vědecké hodnosti kandidáta veterinárních věd. V roce 1990 mu byla přiznána v procesu rehabilitace hodnost docenta. V roce 1990 odešel do důchodu, své kontakty s pracovištěm však nepřerušil a vypomáhal při výuce praktických cvičení, která bylo nutno zajišťovat v rámci změn při reformě studijních programů obou veterinárních fakult Veterinární a farmaceutické univerzity Brno.

Od roku 1965 byl členem Československé bioklimatologické společnosti při Československé a poté České akademii věd, od roku 1970 se stal tajemníkem sekce bioklimatologie zvířat a od roku 1977 vykonával funkci předsedy této sekce. Pod jeho vedením sekce bioklimatologie zvířat navázala úspěšnou vzájemnou spolupráci se sesterskou sekcí Slovenské bioklimatologické společnosti při Slovenské akademii věd při pořádání odborně vědeckých akcí všech stupňů.

Po nastoupení pedagogické a vědeckovýzkumné dráhy se nejdříve věnoval virologické problematice v oblasti řešení otázek chřipky prasat. Poté se od roku 1954-55 systematicky zaměřil na studium otázek řešení stájového klimatu a jeho vlivu na zdraví, pohodu a užitkovost zvířat s důrazem na aplikovanou bioklimatologii hospodářských zvířat včetně řešení tepelné bilance a větrání stájí. V průběhu své více než třicetileté vědeckovýzkumné činnosti důkladně poznal celou šíři problematiky výstavby stájových objektů ze všech hledisek. Právem jej můžeme označit za zakladatele oboru bioklimatologie zvířat v Československu. Jeho myšlenky, které již před lety vyjádřil ve své rovnici „Hygiena = zdraví = užitkovost = rentabilita“ jsou platné i v současnosti, kdy hlavním smyslem moderní zoohygieny by mělo být vytváření zdravého prostředí pro chovaná zvířata s optimální konverzí živin na finální produkty (maso, mléko, vejce, vlna, peří apod.) při minimálních nákladech šetřících zdraví lidí i zvířat spolu s ekologií blízkého i vzdáleného okolí.

Pracoviště zoohygieny se stalo odrazovým můstkem jeho vysokoškolské odborné pedagogické a výzkumné činnosti umožňující rozvoj vlastní osobnosti v měnících se podmínkách zemědělství té doby. Zoohygiene byla v době svého vzniku nově vytvářeným oborem ekologického charakteru s preventivním významem pro intenzifikaci živočišné výroby v průmyslové agrární politice státu. Doc. Jaroslav Zeman se plně zapojil do budování tohoto oboru, zvláště pak na úseku bioklimatologie ustájení hospodářských zvířat a veškerým svým úsilím přispíval k jeho rozvoji a uplatnění jak při výuce studentů, tak při využití ve veterinární a zemědělské praxi a nakonec i na nejvyšší společenské a vědecké úrovni jako dlouholetý předseda sekce Bioklimatologie zvířat ČAV.

Doc. Zeman byl autorem více než 120 vědeckých a odborných publikací, spoluautorem 5 knižních publikací, týkajících se zdravotní a hygienické problematiky chovu

prasat, podílel se na zpracování řady učebních textů. Významně se zapojil do tvorby oborových norem, případně revize stávajících s uplatněním nových poznatků a zkušeností.

Bohatá byla jeho činnost přednášková, nejen pro posluchače veterinární medicíny, ale i v postgraduálním studiu veterinárních lékařů a zemědělských inženýrů a v neposlední řadě i pro širokou chovatelskou veřejnost.

Dlouhá léta byl členem Oborové rady Státní veterinární správy MZe ČR, komise pro zoohygienu a komise pro veterinární péči v chovech prasat, skupinovým koordinátorem v oblasti zoohygieny pro Naučný encyklopedický slovník zemědělský, členem řady komplexních racionalizačních brigád zemědělských podniků a Agroprojektu.

Od roku 1960 byl poslancem, členem rady a předsedou komise pro mládež a tělovýchovu MěNV Šlapanice, poté členem Rady městského úřadu ve Šlapanicích, současně se dlouhodobě významně podílel na práci redakce „Šlapanického zpravodaje“. Jeho dlouhodobá úspěšná činnost v práci s mládeží, tělovýchově a ochraně životního prostředí byla oceněna medailí „Za rozvoj okresu Brno-venkov“ a řadou dalších uznání.

Obdivuhodná trpělivost, důslednost, korektnost, skromnost, houževnatost, zodpovědnost k práci a dobré organizační schopnosti byly hlavními přednostmi Doc. Zemana. Tyto vlastnosti byly součástí jeho životního stylu a ten byl nakonec oceněn celospolečensky habilitací s přiznáním hodnosti „Venia docendi“ i uvedením jeho jména v seznamu 5000 osobností, které prosluly výjimečností svého díla na přelomu 2. a 3. tisíciletí, v publikaci „Kdo je kdo v ČR“ (Česká republika, II.díl, str.1129).

Tak ještě při posledním rozhovoru s ním 31. března tohoto roku, po jeho návratu z nemocničního, předoperačního vyšetření, se nám svěřoval s plánem dlouho připravovaného projektu, kdy chtěl na základě svých pečlivě vedených poznámek zpracovat rozsah působnosti konzultativních i praktických a výzkumných akcí pracoviště zoohygieny na území Moravy, Čech a částečně i Slovenska za celé období jeho činnosti. Název by zněl snad provokativně: „Kde jsme ještě nebyli?“ Bíle označená místa na mapě republiky, svědčící o naší personální absenci, měla být vyjádřena oním klasickým rčením : “Hic sunt leones“ (Zde jsou lvi). Těchto míst by bylo ovšem velmi málo. Bohužel, i tyto údaje zůstanou sumárně již nezachyceny a jsou zjizvitelné pouze roztržštěně z odborných publikací pracoviště zoohygieny.

My, kteří jsme s ním přicházeli do užšího kontaktu, jsme zvláště oceňovali jeho spolehlivé kolegiální vztahy a poctivé pracovní zaujetí bez velkých slov a okázalých gest. Doc. Zeman odešel příliš náhle pro nás, kteří jsme ho znali a byli s ním v trvalém kontaktu. Mezera v našich srdcích i mysli zůstane dlouho nescelená, bude nám scházet. V naší mysli však přetrvává jeho obraz pokrytý patinou trvale živé vzpomínky tolerance, vzájemného pochopení a plnohodnotného, nezištného přátelství v duchu skutečného „Fair play“.

*Antonín Fišer
Karel Kubíček
Pavel Novák*

Jubilanti v roce 2003

= 60 let =	2. 8. 1943 18. 8. 1943
Čech Jiří RNDr. Kott Ivan Ing.	
= 70 let =	9. 3. 1933 27. 2. .1933
Dykast Jaroslav RNDr. Ing. CSc. Kubíček Karel MVDr. Prax Alois Prof.Ing.CSc. Šmíd Josef	8. 3. 1933 4. 5. 1933
= 75 let =	22. 1. 1928 16. 3. 1928
Krečmer Vladimír Ing. CSc. Příbil Milan MUDr. CSc. Skuhravý Václav Dr. CSc. Stehlík Karel Ing. Vinš Bohuslav Ing. CSc.	1. 4. 1928 28. 3. 1928 7. 10. 1928
= 86 let =	28. 7. 1917
Bradna Jiří MUDr.	
= 90 let =	2. 1. 1913
Rašková Helena Prof. MUDr. DrSc.	
= 96 let =	4. 3. 1907
Liška Josef MUDr.	

Přejeme všem našim jubilantům hodně zdraví a spokojenosti!

Přihláška na konferenci

Bioklimatologické pracovní dny

Viničky, okres Trebišov, 23. – 26. 8. 2004

Jméno a příjmení:

Adresa:

Telefon:

Pracoviště:

Adresa:

Telefon:

e-mail:

Požaduji ubytování: 23/24   24/25   25/26   26/27

Preferuji Motorest Veľaty (komfortnější, dražší, vlastní doprava):   ano /   ne

Bude-li možné, ubytování společně s _

Přihlašuji referát: ano /   ne

Konferenční poplatek uhradím:

- převodem z účtu
- složenkou

jedním dokladem společně s

přihlášku prosíme odeslat do 31. 1. 2004 na adresu

ČHMÚ, pobočka Brno
Kroftova 43
616 67 Brno